

לפרשת לך לך – תשע"ג

לא יאונה לצדיק כל אוון

שלום סנדיק

על דברי אברהם לשרה: "אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך" [1]. פרש רש"י: "למען ייטב לי בעבורך - יתנו לי מתנות". לפרוש זה יש חיזוק בהמשך הפרשה, שם התבאר מהי ההטבה: "ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן, ובקר וחמורים ועבדים ושפחות ואתנת וגמלים". אבל הדברים תמוהים מאד מצד תוכנם. שרה עומדת להלקח לבית פרעה, והדבר שעליו אברהם חושב בעת הזאת הוא מתנות?!

לכאורה, יש להפנות את התמיהה הזאת לא אל דברי רש"י, אלא אל הפסוק עצמו! כי כיצד ניתן לפרש את המלים: "למען ייטב לי בעבורך" בשונה מדברי רש"י? ועוד יש להקשות, מדוע הקדים אברהם את הטפל: "למען ייטב לי בעבורך", לעיקר - להצלה ממות: "וחיתה נפשי בגללך"?

אבל נראה, שאת הפסוק יש לפרש כפשוטו. יש לומר, ש"למען ייטב לי" הוא כמו: "למען ייטב לך והארכת ימים" [2]! הטובה שבה מדובר כאן היא עצם ההצלה ממות. מופיע כאן כפל הענין במלים שונות! [3]

דברי רש"י עדיין צריכים הסבר.

נראה שתמיהתנו באה, מפני שאנחנו, בעמדנו במצבים מסוכנים, הננו מצויים תחת לחץ וחששות לשלומנו - מה יעלה בגורלנו?!

אבל אברהם, כך מלמד אותנו רש"י, אינו חושש. הוא יודע שה' אתו, והוא יודע ששום דבר רע לא יאונה לא לשרה ולא לו. אדרבא, היא אומר: אם הקדוש ברוך הוא הביא עלינו את הרעב, המאלץ אותנו לרדת למצרים, בודאי יש לירידה הזאת תפקיד חיובי. מה שנראה במבט חיצוני כאילו הוא בעיה, בודאי גם הוא פתח להתקדמות! אמנם עלינו להתייחס למצב באחריות, ולהתכונן כמיטב יכולתנו, אבל אנחנו בטוחים שנצא מהקושי הזה, וגם תצמח ממנו ברכה! - "יתנו לי מתנות"!

המתנות שאברהם יקבל, לא ישמשו אותו לנסיעות תענוגים לחו"ל. הרכוש נחוץ לאברהם כדי שישמש איתו בעבודתו הרוחנית [4]. הוא יקל עליו שלא יזדקק לא לטובותיו של מלך סדום, ולא למתנותיו של עפרון, ויוכל להרבות במעשי חסד, כמדתו.

(ע"פ הרב משה גנץ)

[1] בראשית יב, יג.

[2] דברים כב, ז. אולי כך גם בדברי אבימלך ליצחק - "אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום". לא נרמז בכתוב שאבימלך עשה עם יצחק טובה מיוחדת. גם הפסוק הזה שבתחילתו וגם בסופו רק הודעה שלא עשו עימו רעה, נראה שגם את אמצעיתו יש לפרש כך. אבימלך גם אינו מבקש מיצחק טובה בתמורה, אלא רק שלא יעשה עמהם רעה!

[3] מפי הרב אורי גנץ. ומה שכתוב בהמשך - "ולאברם היטיב בעבורה" יש לפרש - אברהם סבר שטובתו תהיה רק בכך שישאר בחיים. אבל הקב"ה סידר לו טובה נוספת, בנתינת המתנות!

[4] השווה: מורה נבוכים ח"ג פרק נא, בדבר "הרבות ממון ומקנה" ותכליתה בקרב האבות.